

Joan Barril: “Vivim en el despotisme ignorant”

Dg, 14/12/2014 per La puntada

[La puntada](#)

Com a petit homenatge a Joan Barril, reproduïm avui l'entrevista que Francesc Romeu va fer-li per al número 34 de *L'Agulla*, l'abril del 2003. Un altre moment, sens dubte, però ja s'intuïen moltes de les coses que avui vivim...

El periodista i escriptor Joan Barril Cuixart va néixer a Barcelona el 1952 i és una autèntica màquina de fer feina. De bon matí (des de les 6 fins a les 11 hores) el trobem a la COMRàdio, conduint l'informatiu i el magazín del matí: “La R-Pública”. Després, molts dies, se'n va a la televisió local de Barcelona, BTV; allà condueix educadament “l'Entrevista”, davant de personatges de tota mena. Més tard, a la tarda, llegir i escriure. Cada dia surt un article seu a la darrera pàgina d'El Periódico. Són articles amb punta, perquè sempre ens sorprenen agafant els temes des d'un punt de vista nou i diferent. Com a escriptor tenim d'ell un gran ventall de llibres: “Un submarí a les estovalles” (La Campana. Premi Pere Quart d'Humor i Sàtira 1988 i duta al cinema el 1991); “Àlbum de cromos” (obra de records); “Tots els ports es diuen Helena” (Empúries. Premi Ramon Muntaner de literatura infantil 1999); “Condicció de pare” (de to pedagògic); “Parada obligatòria” (Premi Ramon Llull 1998); “Gairebé una parella” (Planeta, 2001); “Certes Mentides” (Premi Sant Jordi 2002) i “Bons propòsits” (amb Joan Ollé, a ‘Ara llibres’, 2002).

- *Davant d'aquest gran desastre de la guerra dels aliats americans contra l'Iraq quina és la teva opinió personal?*

- Hi ha diferents àmbits de reflexió. Un és el de l'espècie humana. Com diu l'Eudald Carbonell, no anem bé perquè no hem evolucionat de primats fins a humans. Pròpiament dit encara no som humans. Hi ha una sintaxi de la guerra que ens indica que no hem millorat, perquè durant tota la història de la humanitat les guerres han significat l'anorreament i la desaparició del contrari. Tots hem vist com han desaparegut civilitzacions senceres. Ara ens diuen que la guerra és enormement tecnològica i llesta, però, en canvi, seguim assistint a una de les barbaritats que és el bombardeig sobre ciutats i sobre població civil. Una cosa que va començar amb Guernica i que semblava que s'havia acabat, però ara continua. A mi em fa vergonya i angúnia de pertànyer a l'espècie humana perquè m'indica una manca de sensibilitat enorme i una hipocresia màxima. Si fa un parell d'anys o tres que ens queixàvem que havien destruït els budes de Babiyan a l'Afganistan, que eren monuments i patrimoni de la humanitat, doncs ara també hem de dir que és patrimoni de la humanitat la ciutat de Bagdad i sobretot que també és patrimoni de la humanitat la humanitat mateixa, que són les persones.

Un segon àmbit és el dubte que tinc sobre la subordinació creixent dels poders polítics i econòmics. Els sistemes no acaben de funcionar i les democràcies no únicament són imperfectes sinó que arriben a un punt d'imperfeció tan gran que fa que decisions enormes depenguin en aquest moment del sistema electoral que permet que tres-cents vots mal girbats donin la victòria a un personatge o a un altre. En aquests moments als Estats Units hi ha l'extrema dreta governant i la gent no va votar pas l'extrema dreta. La impunitat entre el moment de l'elecció, que és un moment ritual, i el llarg període en el qual es prenen les decisions, que no estan vinculades a la votació, fa que moltes vegades dubtem de tot. I més encara en fets on intervenen la vida o la mort de molta gent. Hi ha d'haver algun element corrector. No n'hi ha prou amb dir: “La majoria un dia va voler que jo

manés i, per tant, jo estic delegat per la majoria per fer el que em sembli!”. No! Pots estar delegat per la gent, fins i tot per cometre errors, com el del Prestige o com un pont que s’enfonsa, però en aquests casos d’enorme transcendència planetària, com és la guerra, jo crec que això s’hauria de vigilar. En tercer lloc, una cosa que ens afecta a nosaltres i que també és un aspecte de la democràcia imperfecta, i que arriba a extrems grotescos, és que el sistema electoral obligui a la unanimitat respecte a la decisió del líder. Per exemple, democràcies també imperfectes i que sovint hem dit que no són representatives, perquè segueixen el sistema majoritari, com és el cas de la Gran Bretanya, diuen que un diputat d’un partit no és deutor del qui l’ha nomenat sinó del qui l’ha escollit. Això és molt diferent! Per això hi ha hagut aquesta revolta de diputats laboristes a la Cambra dels Comuns. I en canvi no hi hagut ni un bri de dissidència al Congrés de Diputats. Davant d’això cal dir que si bé és veritat que el sistema majoritari prima aquell que ha guanyat “més un” i, en canvi, anul·la els vots del qui ha perdut “menys un”, en canvi permet aquesta llibertat de consciència. A mi em sembla que la consciència és una cosa que val la pena destacar.

- *Per tant, vols dir que els del PP naveguen totalment?*

- Això mereix una consideració més filosòfica o més moral. Aquests dies he sentit bastant als pobres corifeus del Partit Popular dient que “tots estem a favor de la pau”. Per exemple, l’Ana Botella va dir que no estava en contradicció amb el Papa perquè el Papa estava a favor de la pau i ella també. No! Però, què és la pau? La pau és la inexistència de la guerra, com la salut és la inexistència de la malaltia. En canvi encara hi ha gent que es pensa que la pau és el període que ve després d’una guerra. Com el cop d’estat de Franco de l’any 1936, que declara la guerra per poder dir després ‘quaranta anys de pau’. Però la guerra ja l’has fet i els morts ja hi són. Aquesta idea és una idea perversa.

La segona consideració és la dels qui diuen que ‘entendem la protesta de la població perquè els seus sentiments els porten a ser bones persones’. És el que en Pujol en diu “la bona gent”. Aleshores, vols dir que els bons sentiments i la bona gent són menystinguts per una idea de política pragmàtica. Com si la política fos una cosa que la bona gent no pot entendre i que els polítics, des dels seus despatxos, sí que entenen la bona gent i els seus sentiments, que són qüestions humanes. Però això implica que, aleshores, el governant no és humà i que no té sentiments, i que, si la gent es regeix per l’ètica i la pau, el poder no es regeix per l’ètica i té altres interessos. Això és molt preocupant, perquè vol dir que la política s’ha degradat i no és emanació de la gent sinó com un sostre de plutòcrates que són els que saben allò que convé a la gent, mentre la gent va amb els seus sentiments. El desitjable seria tornar a la unitat entre sentiments, ètica, gent i poder. Això ara s’ha trencat. I a mi em sembla que això és més greu que no pas si la ONU està feble o si la Unió Europea s’esmicolarà o no. Aquesta idea de governar és pitjor que la del Despotisme Il·lustrat, perquè aquell Despotisme almenys tenia una cosa bona que era la Il·lustració, mentre que aquest és el despotisme ignorant! No hi ha la més mínima reflexió. Quan tot el món de la cultura es passa al món dels sentiments i la política es queda sola, només ella, és que la política és idiota.

- *Aleshores, en aquesta situació, què ha de fer l’esquerra?*

- L’esquerra ha d’anar a corregir coses. A vegades l’esquerra és simplement que hi hagi una connexió entre el governant i els governats. I aquesta connexió es troba i a vegades falla. Per exemple, es va trobar a França en el cas de Jospin a la primera legislatura, però de la mateixa manera també el van deixar de votar després perquè es creien que ja guanyaria. A França van jugar amb foc. També hem tingut

personatges de l'esquerra social demòcrata que han aconseguit moltes coses, com Lula al Brasil. L'entusiasme amb Lula, en un país tan enorme, és el resultat del 'fins aquí podíem arribar'. Jo crec que l'esquerra ve generalment quan la dreta ha anat tan lluny que necessita un lampista que li tapi els forats. Això passa sempre, perquè té un efecte bastant pendular. Després del tatcherisme ve Toni Blair, després Blair es precipitarà en el buit i després guanyaran els conservadors. Ho ignoro. Però potser apareixerà amb més força el partit socialdemòcrata britànic, que també existeix. No ho sé. Jo no sé el que la gent pugui pensar, però sí que notem el que la gent pot sentir. Al final el vot sembla que no és una cosa tan calculada i de conveniència. Sembla que és més una qüestió d'afinitat; com la moda o com llegir un llibre, que és més per tendències que no pas per convenciment.

- *Per tant, per a tu no hi ha cap crisi de discurs?*

- El que hi ha és l'evidència d'un discurs que ja intuïem. Quan vam veure Aznar no vam veure un governant de la dreta. Pujol també és de la dreta, però en cap moment podem dubtar de les seves conviccions democràtiques. A Aznar abans no el votaven perquè els feia por per franquista i per autoritari. Però després va venir la seva primera legislatura i ens va sorprendre amb allò del català en la intimitat, amb el desplegament dels mossos, amb la no conflictivitat amb els sindicats. Amb la seva cara més amable ens va sorprendre i vam pensar que era un partit de centre i que n'havien après. Però, ara, en la segona legislatura, això s'ha acabat i resulta que teníem raó i que és autoritari i que l'autoritarisme no sols l'aplica sobre la gent, en general, sinó que l'aplica fins i tot sobre la seva pròpia gent, tot mantenint en la incertesa qui serà el seu substitut. Un successor que serà nomenat per ell i no pas pel partit o per les bases del partit, tenint persones de vàlua com són Rajoy o Rato (i dic "de vàlua" perquè ho deuen ser, ja que els tenen on els tenen). Tot això és una cosa bastant estranya. Mentre els altres, l'oposició, es van picant la cresta mútuament per veure qui fa les primàries o no, que també té el seu cost, aquests tenen una monarquia increïble.

També tenim la sensació de la desfeta de la migradíssima política exterior espanyola, la ignorància amb coses que ja Franco havia aconseguit, com per exemple l'amistat amb els països àrabs o com la idea de la "madre" pàtria o la protecció dels països llatinoamericans... Quan va haver-hi el cop d'estat a Veneçuela el ministre d'Exteriors, aleshores Josep Piqué, va saludar el colpista, que després resulta que no va acabar de guanyar. Quin ridícul! I quan va haver-hi la crisi a l'Argentina, la gent maleïa els espanyols perquè van anar a xuclar-los i després van marxar amb els diners. A Lula se li va enviar un secretari d'estat i la corona (el príncep Felip). I a l'Equador també. Amb Castro, de Cuba, no en volem saber res, malgrat tenir unes vinculacions econòmiques prou importants com per voler-ne salvar la cara. Davant de tot això, jo no veig els interessos d'Espanya per enlloc. Fins a l'extrem d'aquesta última jugada proamericana. A mi em sembla que amb Amèrica ja en teníem prou amb les bases militars, que cap govern anterior no havia tocat. I no val dir que ara els americans ens ajudaran amb això de l'ETA, perquè els qui ens ajudaven fins ara en això eren els francesos, que ara els hem perdut. Jo no veig els de la CIA passejant-se pels bars de la part vella de Sant Sebastià tot intentant descobrir cap comando Donosti, perquè els liquidaran a la primera.

- Aleshores, si hi ha crisi a les dretes d'aquest país i si hi ha una gran sensibilitat al carrer, per què és difícil el relleu de les esquerres?

- Perquè el problema de l'esquerra respecte a la dreta és que la dreta és la llei

natural. La llei natural és que el fort es mengi al feble i és que el qui guanya diners se'ls quedi, aleshores, parlar de redistribuir no ens agrada gens. I en cas que ens agradi el redistribuir només és per allò de l'almoïna o del que ara en diem solidaritat. L'esquerra sempre representa el plantejament d'algunes coses que són una mica més dures. Si el que tu vols és mantenir una sanitat pública i una escola pública de qualitat el que has de fer és apujar els impostos o redistribuir-los, per la qual cosa sempre tindràs algú empipat i els qui t'ho haurien d'agrair potser no t'ho agrairan gaire. Això és el que vol dir ser d'esquerres avui, perquè ja s'ha acabat allò d'abans que ser d'esquerres volia dir que jo et prenc la terra i aquí et construiré el futur.

Ara estem discutint el Pla Hidrològic Nacional com si fos un invent de la dreta, però en Josep Borrell ja havia parlat del seu pla hidrològic, en el seu dia, i no va ser possible perquè les camarilles internes del seu propi partit ho van impedir. Si hagués vençut, ara el PSC estaria amb el mateix problema que té en aquest moment el partit popular i CiU a Catalunya. Són polítiques d'esquerres o de dretes, aquestes? Simplement, són polítiques! Qui no diu que el cas del Prestige no li podia passar a un govern socialista? També li hagués pogut passar! Potser no li hagués passat amb aquest estil i amb aquestes formes. No haguessin dit "jo no vaig a la platja" o "fora aquests voluntaris". Això no ho haurien dit i segur que haurien donat una resposta diferent. Però els desastres li poden passar a qualsevol govern, encara que les decisions posteriors i el menyspreu a la ciutadania siguin diferents. Al final, l'esquerra és un problema de formes i de perfum. Però ara no ens avergonyiríem d'això.

Per això, el que fa l'esquerra ara és aprofitar-ho tot. I crec que no és un mal argument això, perquè els ho ha posat molt fàcil. No es tan mèrit del PSOE com un demèrit dels altres, amb tot el que està passant. Jo no crec que Zapatero sigui més llest avui que un altre dia, simplement és que Zapatero i Llamazares, davant de les coses que passen, han fet una mica de surfing i s'han col·locat a la cresta de l'onada, però és culpa dels altres, perquè han fet unes onades grandioses, degudes a l'estultícia del personatge i de la seva camarilla de la Moncloa i a la por que genera sobre la seva pròpia gent, on segur que deu haver-hi interlocutors molt millors que haurien donat un contrapunt o haguessin deixat a l'esquerra amb el dubte de qui ho està fent millor. Però, es clar, al PP el qui parli no surt a la foto! És Aznar el qui va convertir el PP en un partit de govern i és ell mateix el qui l'està traient del govern. Ja veurem si no es torna a presentar!

- Canviem de tema, radicalment: com veus tu el món de la religió en aquests moments?

- Crec que, contràriament al que diuen les estadístiques -que la pràctica religiosa està minvant- i que és cert, existeix una necessitat creixent d'espiritualitat i de relació comunitària o el que en diem eclesial. Malgrat que jo vaig a la meua parròquia algunes vegades i veig que cada vegada som més grans i que no hi ha gaire gent més jove.

Algunes parròquies, més llestes i realistes, aconsegueixen aquest objectiu i se les veu més dinàmiques i que van més enllà de les parets del seu temple. També intueixo que algú ha de reaccionar una mica perquè s'estan escapant serrells d'aquesta espiritualitat, sobretot en determinats sectors populars, dels extraradis urbans, que són sensibles a aquesta espiritualitat espectacular, provocada per predicadors i tota mena de gent vinguda de religions forànies, de vegades fins i tot amb algun contingut sectari. No sé com s'ha produït això, però en aquests últims vint anys ha representat un autèntic fracàs de la feina pastoral. Una crisi atribuïble als bisbes, als preveres o la gent mateixa, que diu que es queda a casa. Aquí s'ha

perdut una gran energia i s'evidencia en el creixement exponencial dels Testimonis de Jehovà o de l'església de Filadèlfia. Jo m'ho faria mirar. I s'hauria de demanar responsabilitats a algú, perquè aquí hem badat!

Ara bé, com he dit, intueixo que la idea de la religió, per aquesta necessitat de l'espiritualitat, no està perduda. No cal esperar que un, sempre absent de l'Església, al final de la seva vida es converteixi, com el Don Juan Tenorio, sinó que és d'esperar que l'Església penetri sense complexos i sense imposicions, sinó amb normalitat, en l'àmbit del que és l'entramat civil i ciutadà. Aleshores és quan l'Església es prestigia. És tracta simplement d'aquella màxima de "abans de tot, cal donar testimoni", i que no significa anar a les missions africanes perquè et posin a dins d'una cassola perquè se't mengin, sinó que és simplement actuar com actues normalment, però que la gent sàpiga que tu, a més a més del que la gent pugui pensar, tens al darrere un sentiment cristià determinat. D'una persona així, tu pots dir: "No m'agrada el que pensa, sinó que m'agrada com actua, com reacciona, com admira". Crec que hi ha moltes persones, més de les que ens pensem, que ja no s'oculten de la seva condició confessional i que conviuen perfectament amb situacions aconfessionals o agnòstiques, que també crec que en queden poques, perquè ja no té gaire sentit.

Crec que això és així i ho experimento amb amics meus que són molt més de missa que jo i amb els quals crec que no tinc una gran amistat només pel fet de ser amics, sinó perquè hi ha un debat d'idees, de sensibilitats i d'espiritualitats d'aquestes. Això fa que la meva filla vagi a catequesi i que jo no hi vagi tant, però que tots, en canvi, ens trobem en el mateix. Que no beneïm la taula, que no hi ha uns signes externs, però que sí que hi ha uns signes interns que ens permeten relacionar-nos. Aquesta normalitat crec que s'acabarà imposant. Abans hi havia un segrest molt potent per part de la jerarquia eclesiàstica i, en aquests moments, si es traspassa la difusió del que és el fet religiós a la societat seglar, jo crec que anirem millor.

- Una preocupació constant que tu tens, en els teus escrits i llibres, és ser bon pare. Per què?

- La paternitat es nota sobretot quan els fills se te'n van de casa; que és el que han de fer. La gràcia del pare és, segons la metàfora més clara, quan ensenya el seu fill a anar en bicicleta. És la primera vegada que el pare impulsa el fill a que se'n vagi. A partir d'aquell moment saps que tota la vida serà això: ell se n'anirà i tu intentaràs que torni. Però, si se'n va, tu -com a mínim- intentes que vagi per la carretera i que no se'n vagi daltabaix o es foti de morros. Els pares no podem ser rígids del tot, perquè en realitat improvisem. Aquesta improvisació ens fa pensar més en els navegants de vela, que no saben si d'un lloc a l'altre trigaran tres dies o mitja hora; però l'important és saber on vas i evitar -sobretot- allà on no has d'anar. Comunicar això als fills significa acceptar el risc que ells vagin a provar allò que no han de fer, que es fotin de morros i que tornin. És clar, això es difícil. No els pots dir: "Això no facis!", perquè ho faran. La preocupació de la paternitat es basa en que siguin persones felices, autosuficients i segures. I moltes vegades això topa amb dos drets: el dret a la seva capacitat de desobediència i el dret que tu tens a aconseguir que vagin bé. Per exemple, coses menudes (per no parlar de coses de moral), ensenyar-los a menjar bé, amb forquilla i ganivet i pelar un llenguado. Ara ja ho fan sols, però les batalles que hem tingut! L'argument fonamental no era que "jo sóc un maniàtic amb això", sinó que era que "un dia et trobaràs en una taula sense mi i no sabràs què fer amb el llenguado". Per tant, més val que comencis a fer pràctiques. A poc a poc ho van entenen, però costa una mica.

- A vegades he pensat que potser el que t'havia marcat més era el paper dels teus pares amb tu, més que la preocupació de ser un bon pare amb els teus fills?
- Jo he estat fill únic i he tingut uns pares que m'han deixat fer moltes coses que jo no deixaria fer als meus fills. Tot i ser fill únic, amb quinze anys, ja em van deixar anar a veure un amic meu a Suïssa, tot sol.
Ara jo tinc cinc fills en edats de molta negociació i ningú te'n pot ensenyar. Fixa't que amb els amics molt íntims ens podem dir coses que afecten a la nostra intimitat, com per exemple, jo li puc dir a un amic íntim que la seva dona ha fet una cosa que no m'ha agradat gaire, que ja és difícil de dir. Però, en canvi, ningú no es fica amb la forma com eduquen els fills. El fill sembla que es patrimoni d'una persona. Això em preocupa, perquè els nens seran els nostres hereus i si jo veig un nen que fa una cosa mal feta pel carrer, li ho dic i miro de convence'l. Sóc contrari a la idea de "el meu nen és el millor del món i els altres que els bombin". Si algú veu que un nen està a punt de creuar el carrer amb el semàfor vermell i que ve un autobús, és que -perquè no és el seu nen- deixarà que l'autobús l'esclafi? Evidentment que no! Som de l'espècie i de la mateixa manera que mantenim un respecte per la nostra gent gran, també hem de mantenir una vigilància pels nostres petits, encara que no siguin pròpiament els nostres.

Sense atabalar-los gaire, però tinc la sensació que això no es fa gaire i que tots fallem una mica. Per això, els professors d'escola es troben amb algunes indisciplines amb els alumnes. Em preocupo pels meus fills perquè el pare sempre patirà més pels fills que no pas els fills pels pares, però també em preocupa molt que en aquesta situació de distracció de l'educació tinguin tres o quatre coses segures i de valor. Una de les coses segures és la idea d'equip. Per exemple, a casa, que som tants, més que un pare, a vegades sembles el responsable d'una casa de colònies. Però tot és una improvisació permanent i el creixement d'un nen és molt ràpid, la qual cosa demana estar a totes i aconseguir una mica de temps per a tothom.